

11.3.2016

Lausunto ulkoasiainvaliokunnalle

VNS 1/2016 vp Valtioneuvoston selonteko: Suomen kehityspolitiikka

- **Suomen kansalliset intressit edellyttävät puuttumista konfliktien syihin. Rauhanvälitys ja konfliktien ehkäisy ovat ammattimaista ja kustannustehokasta toimintaa, jossa pienellä maalla on erityisiä 'fiksuja saumoja', jotka tulee tunnistaa ja hyödyntää.**

Viime aikojen ongelmat Euroopassa osoittavat konkreettisesti miten kehitys ja turvallisuus lähellä ja kaukana liittyvät toisiinsa poliittisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti. Myös Suomen kansalliset intressit edellyttävät puuttumista konfliktien syihin, ei vain oireiden hoitamiseen. Panostuksen lisääminen hauraisiin valtioihin sekä konfliktien ehkäisy ja ratkaisu ovat luonteva osa paitsi Suomen kehityslinjauksia myös turvallisuuspolitiikkaa ja EU:n uudistuvaa globaalistrategiaa.

Konfliktien ehkäiseminen ja ratkaiseminen ovat myös taloudellisesti järkeviä sijoituksia. Sotien kustannukset arvioidaan yli 7 tuhanneksi miljardiksi euroksi vuosittain (Global Peace Index). Humanitaariseen apuun käytettiin YK:n mukaan viime vuonna noin 9 miljardia euroa tarpeiden noustessa yli 18 miljardiin. Vuonna 2014 globaalit sotilaskulut olivat yli 4 miljardia euroa päivässä (SIPRI). CMI:n tukemassa dialogissa yhden neuvottelukierroksen kulut ovat keskimäärin noin 40 000 euroa. Acehin rauhanprosessin neuvotteluvaiheen kokonaiskustannukset olivat alle puoli miljoonaa euroa.

Suomalaisella osaamisella on useita vahvuuksia, joiden varassa voidaan saavuttaa merkittäviä tuloksia. CMI on omassa työssään havainnut, että suomalaisuus avaa ovia vaikeissakin ympäristöissä. Suomeen ei liity historiallisia painolasteja tai piiloagendoja. Toimintatapoihimme liittyy luontevaa epävirallisuutta. Toinen merkittävä etu on pienuus, silloin kun sitä osataan käyttää oikein eli mahdollistamalla ketteryyttä ja ratkaisukeskeytyä. Suomalaisen "pienvaltiorealismin" nykyaikainen versio ei ole vain sivustaseuraamista, vaan tarvitsee annoksen reippautta ja ennakkoluulotonta kunnianhimoa.

CMI on viime vuosina pystynyt onnistuneesti löytämään niitä tilanteita, joissa pienelle riippumattomalle toimijalle on käyttöä. Tällaisia "fiksuja saumoja" (engl. "smart niches") on auennut lisää kun konfliktin osapuolet ja virallisia keskusteluja tukevat kansainväliset organisaatiot ovat huomanneet, että CMI:n toiminta tuottaa lisäarvoa. Tukipyynnöjen virta kertoo kyvykkyydestä ongelmanratkaisuun, mutta myös siitä että meitä ei koeta uhaksi. Näemme tämän erityisen selvästi sellaisissa paikoissa kuin Irak, jossa tasapainoiltaan maan sisäisten jännitteiden lisäksi alueellisten ja suurvaltaintressien välillä. Ukrainassa ja entisen Neuvostoliiton alueen jäätyneissä konflikteissa CMI:llä on oman epävirallisen asemansa myötä mahdollisuus luoda yhteyksiä sellaisiinkin toimijoihin, jotka ovat virallisten pöytien ulkopuolella.

Kestävien kehitystulosten aikaansaaminen ja rauhanaskeleiden ottaminen vaatii innovatiivisuutta, kaikkien osapuolten osallistamista, koordinaatiota muiden toimijoiden kanssa sekä ennen kaikkea paikallista omistajuutta ratkaisusta. Rauhanpöytään pääsemiseksi on ensin rakennettava keskinäistä luottamusta. Tämä edellyttää myös keskusteluyhteyksien rakentamista ja sellaista turvallista tilaa kohdata, jossa ulkomaailman jatkuva paine hieman hellittää. Keskusteluihin tarvitaan usein yksityiskohtaista osaamista ja tasapuolisesti käytettävissä olevaa tietoa. Ulkopuolisuus houkuttelee aggressioon – siksi kestävän rauhan pöytään on viisasta kutsua laajasti eri ryhmiä. Silloin kun onnistutaan luottamuksen, keskustelukanavien, osaamisen ja osallistumisen vahvistamisessa, on myös mahdollisuuksia luoda tehokkaita ratkaisuja yhteisiin ongelmiin.

Yksi Suomen kärkihankkeista rauhanvälityksen alalla on ollut YK:n puitteissa toimiva, Turkin ja Suomen vetämä rauhanvälityksen ystävärhmä, jossa on käynnistetty kolme tärkeää yleiskokouksen päätöslauselmaa rauhanvälityksestä. Päätöslauselmien ohella kansainvälistä rauhanvälitystyötä voidaan ja pitää ohjata myös muilla välineillä, kuten temaattisilla aloitteilla ja konkreettisilla toimilla. Suomi voisi esimerkiksi lisätä toimiaan alueellisten järjestöjen ja toisaalta epävirallisten toimijoiden roolin esille tuomisessa.

Kun turvallisuusneuvostoon liittyviä ongelmia ei ole voitu ratkaista ja ne yhä pahenevat, konfliktien ratkaisussa yhtenä trendinä on läheisyysperiaatteen korostaminen: vastuu on kansallisilla ja alueellisilla toimijoilla, mahdollisimman lähellä. Naapurimaat ja alueelliset valtat ovat yhtäältä itse osa konflikteja, mutta toisaalta myös osa ratkaisumekanismeja – jopa välittäjinä.

Kun virallisia välittäjätehtäviä annetaan osapuolille, korostuu mandaatin tarjoavien järjestöjen teknisen rauhanvälityskyvyn merkitys. CMI on ollut jo vuosia toimeenpanijana Suomen ja Afrikan unionin yhteistyössä, joka on konkretisoitunut muun muassa neuvonannoksi alialueelliselle järjestölle ECCAS:lle Keski-Afrikan tasavallan rauhanprosessissa. CMI on tukenut myös Etyjin toimintaakouluttamalla Ukrainan tarkkailumission johtohenkilöstöä. Niin sanottujen virallisten raiteiden lisäksi korostuu tarve täydentäville epävirallisille prosesseille, joiden kautta keskusteluun voidaan laaja-alaisemmin tuoda ajatuksia ja osallistujia eri intressitahoilta. CMI:llä on keskeinen rooli Moldovassa Transnistrian konfliktiin liittyvien teknisten neuvottelujen vauhdittajana.

Uuden kehityspoliittisen selonteon painopisteet ovat perusteltuja valintoja pitkän aikavälin kehityshaasteiden ja ajankohtaisten ongelmien välimaastossa. Teemat ovat linjassa uusien globaalien kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa ja vastaavat sisällöltään hyvin Suomen vahvuuksia. Selonteko ja sen painopisteet on myös määritelty aiempaa tavoitteellisemmin. Jatkon kannalta ratkaisevaa on tahto ja kyky toimeenpanna valintoja sekä laadullisesti että määrällisesti. Konkreettinen toiminta Suomen temaattisilla ja maantieteellisillä painopistealueilla tulee resursoida riittävästi. Kehitysyhteistyömäärärahojen huomattava leikkaaminen vaikeuttaa ainakin lyhytaikaisesti työn tuloksellisuutta.

Sekä haasteiden että toimintaedellytysten osalta on syytä miettiä kokonaisuutena Suomen ulko-, turvallisuus- ja kehityspoliittikkaa. Myös yksityisillä toimijoilla ja järjestöillä on tavoitteiden toteuttamisessa merkittävä rooli.

Tuija Talvitie

Toiminnanjohtaja